

EKONOMİDE PARTİZAN ETKİLER

Yusuf AKAN*

Osman Cenk KANCA**

ÖZ

Partizan devresel dalgalanmalar; ülke ekonomilerinde seçim zamanlarında farklı siyasi görüşü savunan partilerin ekonomide meydana getirdiği ideolojik dalgalanmalar (tavırlar) olarak bilinmektedir. Çalışmanın amacı, Türkiye’de 1987-2011 yılları arasındaki yedi genel seçim döneminde siyasi otoritenin partizan (ideolojik) bir tavır sergileyip sergilemediğini araştırmaktır. Zaman serisi metodolojisinin kullanıldığı çalışmada, bazı makroekonomik değişkenlerin partizan amaçlı devresel dalgalanmaları oluşturduğuna yönelik çok zayıf bulgular edinilmiştir. Bu durum, Türkiye ekonomisinde seçim zamanlarında hükümetlerin uyguladıkları ekonomi politikalarında çok ciddi farklılıklar olmadığını ve partizan esaslı salınımların sağlıklı oluşmadığını göstermektedir.

Anahtar Kavramlar: Partizan Teori, Seçimler, Hükümet Politikaları, İdeolojik Dalgalanmalar.

PARTISAN IMPACTS ON THE ECONOMY

ABSTRACT

Partisan cyclical fluctuations are known as ideological fluctuations in the economies of political parties supporting different ideas in election time occurred in the economy. The purpose of the study is to investigate if during the seven general election partisan political authorities presented showcasing (ideological) attitude periods between 1987 and 2011 in Turkey. Time series methodology was used in the study and very weak evidence were found regarding some macroeconomic variables caused cyclical fluctuations to occur for partisan purposes. This result indicates that although there were no significant differences among economical policies and partisan-based emissions were not formed appropriately.

Keywords: Partisan Theory, Elections, Government Policies, Ideological Fluctuations.

* Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü.

**Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Erzurum MYO, Dış Ticaret Bölümü.

Makalenin kabul tarihi: Eylül 2016.

GİRİŞ

Günümüz dünyasında yaşanan sorunların kaynağı çoğunlukla ekonomiktir. Tarihi süreç içerisinde ekonomik sorunlar nitelik değiştirmekle birlikte varlığını sürdürmektedir. Örneğin, 1930'lara gelindiğinde temel sorun, "Büyük Ekonomik Kriz" olarak adlandırılan kitlesel işsizlik sorunu idi. 1950'li yıllarda birçok ülkede görülen en büyük makro iktisadi sorun enflasyon olmakla birlikte, 1960'lı yıllarda ülkelerin çoğu iktisadi büyüme hızındaki yavaşlamayla uğraşmışlardır. 1970'li yılların başlarında petrol fiyatlarındaki hızlı yükselme, yüksek düzeyde seyreden enflasyon oranları ve büyük işsizlik dünya gündemini meşgul etmiştir (Yaylalı, 2004: 3). Buna karşılık, 1970'li yıllarda yaşanan petrol krizi ve sonuç olarak oluşan ekonomik sorunlar, Keynesyen yaklaşımı kısmen sekteye uğratmıştır. Yaşanan bu olumsuzluklar iktisadi olayların yalnız ekonomi bilimiyle açıklanamayacağını gündeme getirmiştir. Ekonomi ilminin siyaset, sosyoloji vb. gibi bilim dallarıyla ilişkilendirilmesi de Keynesyen yaklaşımın ekonomik sorunların çözümünde yetersiz kalışıyla başlamıştır. İktisadi sorunlara bakış açısının değişmesi, ekonomi biliminin özellikle siyasetten ayrı düşünülmemeyeceğini ve bu iki bilimin birbirleri ile sürekli bir etkileşim halinde olması gerektiğini göstermektedir (Savaş, 1989; Savaş, 1998).

Farklı ideolojilere sahip siyasi partiler ile siyasal aktörlerin (siyasi partiler, baskı grupları, bürokratlar, seçmenler) davranış eğilimleri seçim sürecinin belirleyicisi durumundadır. Farklı seçmen grupları, bu süreçte iktidar partisinin lehine ve/veya aleyhine oy verirken, bu partinin iktidarı süresindeki performansına ve iktisadi ideolojilerinin ne derece dikkate alındığına bakmaktadırlar. Bu açıdan, amacı iktidara gelme olasılığını azamileştirme veya iktidarını korumak olan partilerin (siyasi rant) (Yamak, Yamak, 1999), değişik seçmen kümelerinin duyarlı olduğu konulara kayıtsız kalmamaları gerekmektedir. Ayrıca, makroekonomik döngülerin, siyasi otoritenin uygulamalarına bağımlı olduğu, makroekonomik politikaların da farklı ideolojileri savunan politik güçlerin (hükümetler) etkisinde kaldığı zaman zaman görülebilmektedir (Hibbs, 1986; Alesina, Sachs, 1988). Bu nedenle, makroekonomik dalgalanmaların açıklanmasında farklı ideolojileri olan iktidar(lar)ın uygulamaları önemli bir konudur.

Geleneksel Partizan Seçim Çevrimleri Teorisine göre, değişik siyasi partilerin temsilcileri farklı olan amaçlarını maksimize etme bağlamında "ideolojik" güdüye sahiptirler (Alesina, Roubini, 1992: 666). Söz konusu teorinin temel varsayımları ise, beklentilerin uyarlayıcı olduğu, Phillips eğrisi üzerinde değişik pozisyonlarda hareket edildiği, politikacıların özdeş olmadığı, seçimlerde iktidar ve muhalefetin rekabet halinde olduğu, seçmenlerin iktisadi amaçlarını gerçekleştirmede parti ideolojisini göz önüne aldığı ve siyasi otoritenin para ve maliye politikaları vasıtasıyla ekonomiyi yönlendirdiği şeklinde sıralanmaktadır (Hibbs, 1992: 361-373). Özetle, partizan teori, siyasi otoritenin ideolojilerindeki farklılıkların, politik enstrümanların kullanımında ayrılaşmaya yol açacağına vurgu yapmaktadır (Hibbs, 1977).

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de 1987-2011 yılları arasında yapılan genel seçim dönemlerinde, farklı görüşlere sahip iktidarların seçimler zamanında seçilen makroekonomik değişkenler üzerinde partizan bağlamda bir dalgalanmaya

neden olup olmadığını analiz etmektir. Bu bağlamda çalışmada, öncelikle “Genelensel Partizan Seçim Çevrimleri Teorisi”ne ilişkin kısa bir kuramsal bilgi verilmiş; yapılan araştırma ve incelemeler kronolojik bir literatür taraması şeklinde ele alınarak açıklanmıştır. Daha sonra 1987-2011 döneminde yapılan genel seçimlerde farklı ideolojilere sahip siyasal partiler ile bazı makroekonomik değişkenler arasındaki ilinti ampirik olarak test edilerek değerlendirilmiştir.

I. LİTERATÜR

Seçim çevrimleri teorileri oldukça zengin bir literatüre sahip olmakla birlikte, disiplinler arası bir bağ oluşturması açısından oldukça önemlidir. Bu açıdan, literatür taraması yapılırken yabancı ülke ve Türkiye ekonomisi için yapılan çalışmalar şeklinde bir ayrıma gidilmiş ve çalışmalara kronolojik sıralama şeklinde yer verilmiştir.

Genelensel Partizan Teori'nin mimarı Hibbs (1977), 1948-1972 dönemini esas alan çalışmasında sol ideolojili yönetimlerde, sağ ideolojili yönetimlere göre işsizlik oranının daha düşük olacağı şeklindeki hipotezi ABD ve İngiltere Ekonomileri için sınamıştır. Box-Jenkins Interversion analizinden yararlanılarak yapılan çalışmada, işsizlik oranının sol parti iktidarlarında azaldığını, sağ parti iktidarlarında ise arttığını saptamıştır. Hibbs iktidardaki partilerin seçmenlerin öncelikleri doğrultusunda partizanca bir tavır sergilediklerini ifade etmiştir. Frey ve Schneider (1978), 1953-1975 dönemini kapsayan ve ABD ekonomisi için yaptıkları çalışmalarında ekonomi-politika ilişkisini irdelemişlerdir. Yapılan analizlerde, popüleritenin zayıf olduğu dönemlerde hükümetlerin kamu harcamalarını ve istihdamı artırdıklarına, ancak tersi durumda politikacıların partizanca davranabileceklerine yönelik zayıf bulgular bulunmuştur. Ahmad (1983), 1948-1978 dönemi ve ABD ekonomisi için yaptığı çalışmada, Frey ve Schneider'in (1978) çalışmasına alternatif bir model geliştirmiştir. Modelde reel bütçe açığının GSMH'ya oranı ve para arzı değişkenleri ele alınmıştır. Modelde bağımsız değişkenler olarak hem politik hem de ekonomik aktörler irdelenmiştir. Regresyon yöntemi ile yapılan analizlerin sonucu; hem para, hem de maliye politikası için politik devresel salınımların oluştuğu ancak partizan bir etkinin söz konusu olmadığına ilişkin bulgular elde edilmiştir.

Hibbs (1986), 1953-1983 dönemini kapsayan ve ABD için yaptığı çalışmada para politikası ve işsizlik değişkeni üzerindeki partizan yaklaşımı ampirik olarak irdelemiştir. Modelde, partizan etkiyi belirlemek üzere Demokrat ve Cumhuriyetçi yönetimleri birbirinden ayıracak iki kukla değişken kullanmış ve doğrusal olmayan en küçük kareler yöntemi ile tahminler yapmıştır. Tahmin sonuçlarına göre, Demokrat Parti yönetimlerinde, Cumhuriyetçi parti yönetimlerine göre işsizlik oranının azaldığı ve para arzının arttığı bulunmuştur. Chappell ve Keech (1986), 1953-1984 dönemi için ve ABD ekonomisi üzerine yaptıkları çalışmada partizan teoriyi, makro ekonometrik bir model içinde incelemişlerdir. Demokrat ve Cumhuriyetçi yönetimleri birbirinden ayırmak için oluşturulan kukla değişken, modelin para politikası denkleminde eklenmiştir. Yapılan analizlerde Demokrat Parti yönetimlerinde para büyümesinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Aynı araştırmacılar rasyonel beklentileri içeren bir model kura-

rak partizan teoriyi yeniden analiz etmişlerdir. Modelde önceden tam olarak kestirilemeyen seçim sonuçlarının tahminlerde hataya neden olduğu belirtilmiştir. Söz konusu tahmin hatalarının istihdam ve üretim üzerindeki etkisini belirlemek üzere, simülasyon yöntemi ile 1949-1984 için yapılan analizde de partizan teoriyi destekleyici bulgulara rastlanmıştır. Havrilesky (1987), 1948-1984 dönemini kapsayan çalışmasında ABD ekonomisi için para politikasındaki partizan etkiyi incelemiştir. M1'in bağımsız, farklı partilerin ise bir kukla değişkeni ile temsil edildiği regresyon modelinde, Demokrat Parti yönetiminde para büyümesinin Cumhuriyetçi Parti yönetimlerine göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çalışmada ayrıca transfer harcamalarının para büyümesi üzerindeki etkisine bakılmıştır. Transfer harcamaları ve GSMH içindeki payı regresyon denklemlerinde kullanılmış ve tahmin edilen denklemlerde para büyümesi üzerinde, transfer harcamalarının güçlü, partilerin (ideolojilerin) ise etkisinin zayıf olduğu saptanmıştır. Alesina ve Sachs (1988), 1949-1984 dönemi için ABD ekonomisi üzerine yaptığı çalışmada rasyonel beklentileri partizan görüşe ekleyerek rasyonel partizan hipotezinin geçerliliğini doğrusal ve doğrusal olmayan EKK yöntemi ile araştırmıştır. Çalışmada Cumhuriyetçi ideolojiyi savunanların fiyat istikrarına, Demokrat ideolojiyi savunanların ise üretim düzeyine daha çok duyarlılık gösterdikleri bulgusu elde edilmiştir. Findlay (1990), 1951-1987 dönemini içeren çalışmada, ABD ekonomisinde, Cumhuriyetçi ideolojinin hükümette olduğu dönemde politik konjonktür teorisini sınamıştır. İşsizlik oranının otoregresif bir biçimde modellendiği çalışmada, Cumhuriyetçi parti yönetimleri ve seçimleri temsil eden kukla değişken kullanılmış ve Cumhuriyetçi parti yönetimleri için politik konjonktür dalgalanmalarını destekler bulgular elde edilmiştir. Smyth ve Taylor (1992), 1981-1987 dönemi için, ABD ekonomisinde, partizan teorinin geçerli olup olmadığını sınamışlardır. Sosyal tercihleri enflasyon ve işsizlik bileşimleri ile modelleyen Smyth ve Taylor, söz konusu seçmenlerin farklı ideolojiye sahip seçmenler arasında farklılık gösterip göstermediğini araştırmıştır. Çalışmada Logit modeli kullanılmış ve SURE yöntemi ile tahminler yapılmıştır. Seçmenlerin sosyal tercihlerinin aynı olduğunu belirten araştırmacılar partizan politik salınımların geçerli olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Andrikopoulos, vd. (1998), 1956-1989 dönemi için Yunanistan ekonomisi üzerine partizan teoriyi test etmişlerdir. Çalışmada iktidardaki yönetimi temsil eden kukla değişken geliştirilmiş, ardından her bir hedef ve politika değişkeni için tahmin edilen modelin hata terimleri, partizan kukla ve alternatif büyüme oranı üzerine regres edilmiştir. Sonuçlar, partizan teoriyi reddeder şekilde bulunmuştur. Milas (2000), Yunanistan ekonomisi üzerine 1956-1993 dönemi için yaptığı çalışmada istihdam, üretim, fiyat genel düzeyi arasındaki ilişkiyi Ko-entegrasyon analizi ile araştırmıştır. Çalışmada seçimler ve iktidardaki partiyi temsilen kukla değişkenler oluşturulmuş ve eşbütünleşme analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, sosyalist parti iktidarında seçim öncesi dönemde istihdamda artış gözlenmiş; ancak seçim sonrası bu artış daha küçük oranlı olmuştur. Vaaler, vd., (2006), 19 gelişmekte olan ülke ekonomisi için 1987-2000 dönemindeki başkanlık seçimlerinde partizan amaçlı bir döngünün oluşup oluşmadığını araştırmışlardır. Basit regresyon yönteminin kullanıldığı çalışmada enflasyon, büyüme, dış denge vb. değişkenlere ilaveten, sağ ve sol ideolojili partileri temsilen kukla değişkenler

kullanılmış; ancak partizan salınlara ilişkin herhangi bir kanıt elde edilememiştir. Snowberg, vd. (2006), ABD üzerine yapılan çalışmalarında, 2000 ve 2004 seçimlerini analiz etmişler ve bu seçim dönemlerinde cumhuriyetçiler ve demokratların partizan eğilimlerinin olduğunu ve ekonomiye etkilerinin farklı olduğunu gözlemlemişlerdir. Sakurai ve Menezes-Filho (2011), Brezilya'da 1989-2005 arası seçim dönemlerinde partizan seçim döngülerinin varlığını araştırmışlardır. Sonuçlar, mili bütçe üzerinde partizan etkinin olduğuna işaret etmektedir. Dolezalova (2013), 23 AB'ne üye ülkede 1995-2008 döneminde politik bütçe salınları üzerinde ideolojik bir etkinin olup olmadığını regresyon yöntemiyle test etmiştir. Elde edilen sonuçlar, sol kanatlı hükümetlerin seçimi kazanmak için harcamaları kullandıklarını göstermektedir.

Literatürde Türkiye ekonomisi üzerine yapılan çalışmalar bağlamında oportünist (*fırsatçı*) politik salınlara ilişkin araştırıldığı çalışma sayısı oldukça fazla olmasına karşın, partizan politik salınlara ilişkin çalışmaları inceleyen çalışma sayısı oldukça sınırlıdır. Örneğin, Sayan ve Berument (1997), 1957-1994 yıllarını kapsayan çalışmalarında hükümetlerin politik eğilimlerini ve seçimle gelip gelmediklerine ilişkin kukla değişkeni bağımsız, M1 para arzının artış oranını ise bağımlı değişken olarak kullanmışlardır. Mccallum otoregresif modelin kullanıldığı çalışmada, regresyon analizi yapılmış ve farklı ideolojileri olan siyasi partilerin uyguladıkları ekonomi politikaları konusunda çok fazla farklılık olmadığı bulgusu elde edilmiştir. Güvel (1998), 1987-1997 dönemini kapsayan çalışmada seçimleri ve diğer politik gelişmeleri bağımsız, reel toplam hasıla düzeyini ise bağımlı değişken olarak kullanmıştır. EKK yönteminin kullanıldığı çalışmada politik faktörlerin etkisi, özellikle de politik iktidarın yapısının hem makroekonomik politikaların belirlenmesi üzerinde hem de makroekonomik olaylar üzerinde etkili görünmediği sonucuna varılmıştır. Yamak ve Yamak (1999), 1953-1992 dönemini kapsayan çalışmalarında seçim öncesi, seçim yılı ve seçim sonrası yıl; enflasyon, büyüme, parasal büyüklükler, bütçe giderleri, bütçe gelirleri, istihdam ve maaş-ücretleri tablo oran analizi yardımıyla irdelemişlerdir. Elde edilen sonuçlara göre, Türkiye'de seçim öncesi genişletici, seçim sonrası daraltıcı politikalar uygulandığı sonucuna varılmıştır. Akçoraoglu ve Yurdakul (2004), 1987-2003 dönemini kapsayan çalışmalarında seçimleri ve çeşitli ideolojilere sahip partileri bağımsız, enflasyon oranı ve bütçe açığının GSMH'ya oranını ise bağımlı değişken olarak kullanarak bir model kurmuştur. EKK yönteminin kullanıldığı çalışmada bütçe açıklarının genel seçim dönemlerinde arttığı ancak makroekonomik performans üzerinde partizan bir etkinin olmadığı sonucuna varılmıştır. Savaşan ve Dursun (2006), 1983-1998 dönemini içeren çalışmalarında seçim dönemlerini ve partileri bağımsız, çeşitli harcama kalemlerini bağımlı değişken olarak modele dahil etmişlerdir. Havuzlanmış regresyon modelinin kullanıldığı çalışmada, politik konjonktür hareketlerinin yerel düzeyde varlığının mevcut olduğu, ideolojik farklılıkların da yerel ölçekte önemli olabileceği bulgusuna ulaşılmıştır. Aydemir (2007), 1987-2004 yıllarını esas alan çalışmada partilerin oy oranını bağımlı; işsizlik, enflasyon, büyüme, M1 ve personel harcamalarını ise bağımsız değişken olarak ele alıp kurduğu modeli EKK modeli ile tahmin etmiştir. Sonuç olarak, Türkiye'de partilerin partizan olmaktan daha çok, fırsatçı eğilime sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Erdoğan ve Bozkurt

(2009), 1986-2005 dönemini kapsayan çalışmalarında seçim dönemlerini bağımsız; para politikası araçlarından M1 ise bağımlı değişken olarak kullanmışlardır. GARCH tekniğinin kullanıldığı çalışmada, Türkiye’de oportünistik dalgalanmaların olduğu ve para politikasının seçim dönemlerinde manipüle edildiğine ilişkin bulgular elde edilmiştir. Özkan ve Tarı (2010) çalışmalarında, Türkiye’de 1985 sonrasında yaşanan altı milletvekili genel seçimlerinde GSYİH, para arzı ve kamu harcamaları değişkenlerinin seyrinde politik amaçlı bir dalgalanmanın olup olmadığı incelenmişlerdir. Nordhaus’un fırsatçı modeli, Türkiye özelinde Alesina vd.’nin (1991) yaptıkları çalışmalarında kullandıkları otoregresif analiz yöntemi ile ampirik olarak test edilmiştir. Sonuçlara göre, PBC etkisinin (seçimleri temsilen kukla değişken) en belirgin olduğu seçim döneminin 1987 seçimleri olduğu, 2002 ve 2007 seçimlerinde ise PBC etkisinin diğer dönemlere kıyasla zayıf olduğu saptanmıştır. Karakaş (2013), çalışmasında Türkiye’de 1957-2011 dönemi arasında yapılan genel seçim dönemlerinde politik fırsatçı iş çevrimlerinin varlığını araştırmıştır. Mali değişkenler ile politik iş çevrimleri arasındaki bağıntının belirlenmesinde zaman serisi analizi (ARMA modeli) kullanılmıştır. Sonuçlar Türkiye’de politik iş çevrimlerinin oluştuğuna işaret etmektedir.

II. VERİ, METODOLOJİ VE AMPİRİK BULGULAR

Türkiye’de, 1980-2014 arasında sağ partilerden ya da koalisyonlardan oluşan, çeşitli görev süreleriyle, 18 farklı hükümet iktidarda olmuştur. Çalışmanın ampirik olan bu kısmında, Türkiye’de geleneksel partizan yaklaşım çerçevesinde siyasal iktidarların 1980 sonrası genel seçim dönemlerinde ideolojik bir tavır sergileyip sergilemediklerinin ölçümlemesinin yapılması amaçlanmıştır. 1983 genel seçimleri, siyasal devresel dalgalanmaların sağlıklı oluşmaması nedeniyle (1980 askeri müdahalesi) analiz dışında bırakılmıştır. Bu kapsamda, 1987-2011 yılları arasında yapılan yedi genel seçim dönemi incelenmiş, seçim dönemlerinde iktidardaki parti(ler)in sağ kanat ve/veya sol kanat oluşunun büyüme, enflasyon, işsizlik ve bütçe açığı üzerinde ideolojik bir manipülasyona neden olup olmadığı sorusuna cevap aranmıştır. Analizde kullanılan söz konusu değişkenlere ilişkin veri seti TCMB’den sağlanmış ve yıllık olarak analize katılmıştır.

Makroekonomik değişkenlerden; büyüme oranı (GROWTH), enflasyon oranı (tüfe) (INF), işsizlik oranı (IS) ve bütçe açığı (bütçe açığı/GSYİH) ise (BA) şeklinde analizlerde gösterilmişlerdir. İktidardaki partilerin ideolojisindeki farklılığı göstermek için “parti_{R,L}” kukla değişkeni çalışmada yer almıştır. Çalışmada analizler EKK ile yapılmıştır. EKK yöntemi, belli varsayımların sağlanması halinde, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi, gerçeğe en yakın şekilde tahmin eden yöntemdir. Bu yönden, basit doğrusal ve çoklu regresyon modellerinin çözümlenmesinde kullanıldığı gibi, çeşitli ekonometrik modellerin çözümünde de kullanılan tekniklerin esasıdır (Tarı, 2005: 22).

Çalışmada, Alesina ve Roubini’nin (1990) modeli kullanılmıştır. Modelin esası, seçilen makroekonomik değişkenlerin açıklanmasında seçimler zamanında iktidarların partizanlık anlamında etkili olup olmadığına bakılarak seçim çevrimlerinin varlığını tespit etmektir. Söz konusu model aşağıda gösterilmiştir;

$$Y_t = \alpha + \beta_1 Y_{t-1} + \beta_2 \text{RADM} + \varepsilon_t \quad (1)$$

(1) nolu denklemde (Y) makroekonomik değişken olup, hem politika çıktı- larını, hem de politika araçlarını temsil etmektedir. Makroekonomik değişkenin açıklayıcısı (gecikme) olarak Y_{t-i} kullanılmıştır. RADM, partizan dalgalanmaların varlığını ölçmek amacıyla kullanılan kukla değişkeni göstermektedir. Bu değişken sağ kanat parti iktidarda ise 1 değerini alırken, sol kanat iktidarda -1, diğer dönemlerde 0 değerini almıştır. Bu kapsamda, çalışmada model (1)'in modifiye edilmiş hali kullanılmış ve aşağıda gösterilmiştir;

$$Y_t = \alpha + \beta_1 Y_{t-1} + \beta_2 \text{parti}_{R,L} + \text{cont}V + \varepsilon_t \quad (2)$$

Model (2)'de kullanılan makroekonomik ve kukla değişkenler aşağıdaki gibi tanımlanmıştır;

parti_{R,L} : [genel seçim dönemlerinde, sağ ideolojili bir parti iktidarda ise (parti_R) (1); sol ideolojili bir parti iktidarda ise (parti_L) (1)]*,

Y_t: Çalışmada kullanılan makro ekonomik değişkenler (GROWTH→ Büyüme Oranı, INF→ Enflasyon Oranı (tüfe), IS→ İşsizlik Oranı, BA→ Bütçe Açığı/GSYİH),

cont: Kontrol değişken (çalışmada tahmin edilen modellerin üçünde kontrol değişkeni olarak GROWTH kullanılırken, birinde INF değişkeni kullanılmıştır. Bu modellerdeki kontrol değişkenin ne olacağı kesin olarak bilinemediğinden ötürü, en geniş kapsamlı olan büyüme “GROWTH” değişkeni tercih edilmiştir. Ancak, regresyon sonuçlarının bu kontrol değişkenine duyarlı olup olmadığını belirlemek içinde enflasyon “INF” değişkeni kontrol değişkeni olarak kabul edilmiş ve *Model II*'de kullanılmıştır).

* ANAP, DYP, DTP, RP, MHP ve AKP sağ ideolojili partiler grubunda; CHP, DSP ve SHP sol ideolojili partiler grubunda yer almaktadır.

Tablo 1: 1980-2014 Yılları Arasındaki Hükümetler

Sıra	Hükümetler	Görev Süresi	Koalisyon
44	Ulusü Hük.	(20.09.1980- 13.12.1983)	
45	I.Özal Hük.	(13.12.1983- 21.12.1987)	
46	II. Özal Hük.	(21.12.1987- 09.11.1989)	
47	Akbulut Hük.	(09.11.1989- 23.06.1991)	
48	I. Yılmaz Hük.	(23.06.1991- 20.11.1991)	
49	VII. Demirel Hük.	(21.11.1991- 25.06.1993)	Koalisyon
50	I. Çiler Hük.	(25.06.1993- 05.10.1995)	Koalisyon
51	II. Çiller Hük.	(05.10.1995- 30.10.1995)	
52	III. Çiller Hük.	(30.10.1995- 06.03.1996)	Koalisyon
53	II. Yılmaz Hük.	(06.03.1996- 28.06.1996)	Koalisyon
54	Erbakan Hük.	(28.06.1996- 30.06.1997)	Koalisyon
55	III. Yılmaz Hük.	(30.06.1997- 11.01.1999)	Koalisyon
56	IV. Ecevit Hük.	(11.01.1999- 28.05.1999)	
57	V. Ecevit Hük.	(28.05.1999- 18.11.2002)	Koalisyon
58	Gül Hük.	(18.11.2002- 14.03.2003)	
59	I. Erdoğan Hük.	(14.03.2003- 29.08.2007)	
60	II. Erdoğan Hük.	(29.08.2007- 06.07.2011)	
61	III. Erdoğan Hük.	(06.07.2011- 29.08.2014)	

Kaynak: <http://www.tbmm.gov.tr/hukümetler.htm> (09.10.2014).

Ekonometrik çalışmalarda bazen serilerin seviye değerlerinin durağan olmadıkları görülmektedir. Durağan olmayan seriler, şüpheli regresyon sonucunu ortaya çıkarabilecekleri için serilerin farkları alınması yoluna gidilmektedir. Serilerin durağan hale getirilmesinin analizlerde sağlıklı sonuçlar vereceği bilinmektedir (Tarı, 2005: 405; Caremza ve Deadman, 1993: 51). “Ekonometrik analizlerde serilerin birim kök özelliklerinin tespit edilmesinde kullanılan en popüler iki yöntem, Dickey ve Fuller (1979) tarafından geliştirilen ADF birim kök testi ile Phillips ve Perron tarafından (1988) ortaya atılan PP birim kök testleridir” (Yamak ve Korkmaz, 2006: 134). Bu bağlamda, çalışmada kullanılan makroekonomik değişkenlere ilişkin durağanlık test sonuçları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Birim Kök Test Sonuçları

<i>ADF Birim Kök Test Sonuçları</i>				
Seriler	Sabitli-trendsiz	Sabitli-trendli	Sabitsiz-trendsiz	
INF	-0.874372 (1)	-1.632299 (1)	-0.866003 (1)	I(1)
GROWTH	-6.618829* (0)	-6.521193* (0)	-2.207801** (1)	I(0)
IS	-1.946767 (0)	-2.709795 (0)	-0.087062 (0)	I(1)
BA	-1.353410 (4)	-1.171995 (4)	-0.773465 (4)	I(1)
D(INF)	-8.792855* (0)	-8.750579* (0)	-8.926516* (0)	
D(IS)	-4.602481* (2)	-4.514829* (2)	-4.614021* (2)	
D(BA)	-3.816325* (3)	-3.805404** (3)	-3.904085* (3)	
Not: ADF testlerinde parantez içerisindeki rakamlar AIC 'ye göre belirlenmiş olan gecikme uzunluklarını, parantez dışındaki rakamlar da ilgili makroekonomik değişkenlerin düzeyini, sırasıyla (*) ve (**) işaretleriyle belirtilen 0,01 ve 0,05 istatistiksel anlamlılık düzeyinde ya da 0,01 ve 0,05 istatistiksel hata payını göstermektedir.				
<i>PP Birim Kök Test Sonuçları</i>				
Seriler	Sabitli-trendsiz	Sabitli-trendli	Sabitsiz-trendsiz	
INF	-2.172265	-2.453117	-1.805220***	I(0)
GROWTH	-6.867652*	-6.788011*	-4.264817*	I(0)
IS	-1.908027	-2.684351	0.404197	I(1)
BA	-1.848801	-1.690099	-1.246157	I(1)
D(IS)	-10.58559*	-10.22892*	-7.528227*	
D(BA)	-5.466727*	-5.514845*	-5.552049*	
Not: Tablo değerleri, (*) 0.01 , (***) 0,10 istatistiksel anlamlılık düzeyini göstermektedir.				

Elde edilen ADF test istatistiklerine göre (Tablo 2), ilgili değişkenlerden büyüme oranı değişkeni seviyede durağan, enflasyon oranı, işsizlik oranı ve bütçe açığı değişkeni ise birinci farkında durağan bulunmuştur. PP sınamasına göre ise, enflasyon ve büyüme oranı değişkeninin seviyesinin durağan, işsizlik oranı ve bütçe açığı değişkeninin ise birinci farkında durağan olduğu sonucuna varılmıştır. Politik iktidarların seçim dönemlerinde partizanca bir tavır sergileyip sergilemediklerini belirleme amacıyla 4 farklı model tahmin edilmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3: Partizan Politik Devresel Dalgalanmalar Regresyon Sonuçları

<i>Bağımlı</i> → <i>Bağımsız</i> ↓	D(INF) <i>Model I</i>	(GROWTH) <i>Model II</i>	D(IS) <i>Model III</i>	D(BA) <i>Model IV</i>
Sabit	11,52 (1,69)	5,74 (3,95)***	2,02 (2,02)**	-1,68 (-2,56)**
Gecikme	0,79 (7,26)***	0,91 (3,29)***	0,80 (7,09)***	0,80 (9,19)***
contV	-1,43 (-1,99)**	-0,03 (-1,45)	-0,08 (-2,17)**	0,23 (2,93)***
parti_R	11,55 (1,15)	1,50 (0,61)	0,54 (0,99)	-0,34 (-0,31)
parti_L	-6,69 (-0,33)	-9,19 (-1,94)*	-0,57 (-0,51)	-2,85 (-1,28)
R²	0,67	0,20	0,66	0,79
LM (1)	0.9373	0.1463	0.0604	0.2671
LM (2)	4.5018	5.0318 ^c	0.5624	0.9345
LM (3)	4.7073	5.6982	4.9276	1.2801

Not: ***, ** ve * katsayıların sırasıyla %1, %5 ve %10 seviyelerde istatistiksel anlamlığı göstermektedir. Parantez içindeki değerler t-istatistiklerini göstermektedir. Model I, Model III ve Model IV'de kontrol değişkeni olarak "GROWTH", Model II'de "INF" kullanılmıştır. LM: Breusch-Godfrey Otokorelasyon test istatistiğini, parantez içerisindeki değer ise test edilen otokorelasyon derecesini göstermektedir. ^c, %10 anlamlılık düzeyinde otokorelasyona işaret etmektedir. Üzerinde çalışılan modellerde %5 anlamlılık düzeyinde 1., 2., 3. dereceden herhangi bir otokorelasyon problemine rastlanmamıştır.

Tablo 3'e bakıldığında, ilk olarak Model I'de, parti_R ve parti_L değişkenleriyle ilişkin katsayıların istatistiksel olarak anlamsız bulunması sağ ve sol parti iktidarlarının enflasyon üzerinde ideolojik amaçlı bir etki meydana getiremediklerini göstermektedir. Teoriye göre, yüksek gelir gruplarına yönelik politikalar yürüten sağ parti iktidarlarında fiyat istikrarına ve daraltıcı ekonomi politikalarına öncelik verilmektedir. Ancak, bu teoriyi destekler nitelikte bir bulguya Model I'de rastlanmamıştır. Ayrıca, t-1 dönemindeki enflasyonun t dönemi enflasyonu üzerinde pozitif ve istatistiksel olarak da anlamlı bir etki yaptığı görülmektedir. Bu sonuç, enflasyonun kendini besleyen bir döngüde olduğunu destekler niteliktedir (Telatar, 2000). Öte yandan Model II incelendiğinde, söz konusu kukla değişkenlerden yalnızca parti_L'nin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı ancak katsayısının partizan teorinin beklentileriyle uyuşmadığı görülmektedir. Yine, kuramsal olarak sol parti iktidarlarında büyümeye öncelik verileceği (genişletici ekonomi politikaları) ve söz konusu katsayısının da pozitif çıkacağı ileri sürülürken, politik iktidarların bu açıdan kendi ideolojik farklılıklarını iktisat politikalarına yansıtmadığı göze çarpmaktadır. Öte yandan, Model III, farklı siyasi görüşü olan iktidarların işsizlik üzerindeki etkisini göstermektedir. Gerek sağ parti (parti_R), gerekse sol parti (parti_L) iktidarlarının partizan esaslı bir politika izledikleri söylenebilir. Ancak, her iki değişkenin katsayılarının da istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur. Kuramsal olarak sol parti iktidara geldiği zaman işsizliğin azaltılmasına yönelik politikalar uygulayacağı, buna karşın sağ parti iktidar olduğu zaman daraltıcı ekonomi politikaları uygulama bağlamında bu konuyu çok fazla dikkate almayacağı öne sürülmektedir. Model III, bu politika-

ların Türkiye özelinde uygulandığına yönelik ampirik bulgular (istatistiksel olarak anlamlı olmasa da) sunmaktadır. Son olarak, Model IV’de yapılan tahminler, sağ parti (parti_R) iktidarlarında daraltıcı ekonomi politikaları uygulanması bağlamında bütçe açıklarında bir azalmayı göstermekle birlikte elde edilen bulgu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır. Hibbs’e göre, sol ideolojili partiler işsizliği azaltmak ve büyümeyi artırmak için genişletici politikalara öncelik verirler. Bu bağlamda bütçe açıklarının artması olası durum olarak görülmektedir. Model IV’de (parti_L) için hesaplanan değere bakıldığında Türkiye açısından bu durumun doğrulanmadığı söylenebilir.

SONUÇ

Bu çalışmada Türkiye’nin 1987–2011 dönemine ilişkin yedi seçim döneminde farklı ideolojilere sahip iktidarların ekonomik büyüme, enflasyon, bütçe açığı ve işsizlik üzerinde etkili olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Buradaki nihai amaç, söz konusu dönem içinde farklı siyasi görüşlere sahip iktidarların kendi seçmen kitlesine yönelik bir politika izleyip izlemediğini belirlemektir. Bu amaç kapsamında, önce konuyla ilgili zaman serilerinin durağanlık testleri yapılmış ve daha sonra ekonometrik denklemler oluşturulmuştur. EKK yöntemi ile tahmin edilen söz konusu denklemlerden elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir;

- Enflasyonun bağımlı değişken olarak yer aldığı regresyon denkleminde, geçmiş dönem enflasyonun cari dönem enflasyonunu pozitif yönde etkilediği ve bu etkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Ayrıca, parti_R ve parti_L değişkenlerine ilişkin katsayılar istatistiksel olarak anlamsız ve teoriyi destekler nitelikte değildir. Bu bulgunun ekonomik büyümenin bağımlı değişken olarak alındığı Model II için de geçerli olduğu söylenebilir.
- Model III’de, Türkiye’de sol iktidarların teoriye uygun olarak işsizliği düşürücü politikalara öncelik verdiği anlaşılrsa da bulgular bunun istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermektedir. Aynı şekilde, Model IV’de bütçe açığı değişkeni üzerinde parti farklılıklarının (parti_R, parti_L) anlamlı olduğuna yönelik bulgular elde edilememiştir. Genel olarak bakıldığında sonuçlar; Hibbs (1977), Chappel ve Keech (1986), Andrikopoulos vd. (1998), Vaaler vd. (2006)’nın bulgularıyla uyuşmakta iken, Sakuroi ve Menezes-Filho (2011) ve Dolezalova (2013)’ün bulgularıyla örtüşmemektedir.

Sonuç olarak, partizan yaklaşımlarda düşünsel orijinleri farklı olan partilerin iktidar oldukları zamanlarda değişik ekonomi politikaları izlemelerine karşın, Türkiye ekonomisinde partizan anlamda dalgalanmaların sağlıklı oluştuğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Ayrıca, bu tür dalgalanmaların oluşması için iktidarı kazanma yarışının sağ ve sol ideolojilere kategorize edilmiş iki parti arasında yaşanması bilinen bir durum olmasına karşın, Türkiye özelinde zaman zaman, farklı kimlikteki partilerin benzer politika ve ekonomi uygulamalarıyla da karşılaşılması söz konusu olabilmektedir. Türkiye’de özellikle 1990’lı yıllarda koalisyon hükümetlerinin göreve gelmesi, demokrasiyle ve rasyonellikle bağ-

daşmayan karışmalar, partizan dalgalanmaların teoride ileri sürüldüğü gibi ortaya çıkışını engelleyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Bu çalışma kapsamında, büyüme, enflasyon, işsizlik ve bütçe açığı üzerinde partizan etkilerin olup olmadığı üzerine odaklanılmıştır. Bundan sonra ilgili konu hakkında yapılacak çalışmalarda; para politikasındaki, eğitim-sağlık harcamalarındaki, reel ücretlerdeki ve sosyal politikadaki partizan etkiyi ele almak ve farklı ekonometrik yöntemlerle araştırmak literatüre yeni ve farklı bir boyut kazandırabilecektir.

KAYNAKÇA

- AHMAD, Kabir; (1983), "An Empirical Study of Politico-Economic Interaction in The United States: A Comment", **Review of Economics and Statistics**, 65 (1), pp.173-178.
- AKÇORAOĞLU, Alpaslan ve Funda YURDAKUL; (2004), "Siyasal Ekonomi Açısından Büyüme, Enflasyon ve Bütçe Açıkları: Türkiye Üzerine Bir Uygulama", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 59 (1), ss.1-25.
- ALESINA, Alberto and Nouriel ROUBINI; (1990), "Political Cycles in OECD Democracies", **NBER Working Papers Series**, 3478, pp.1-40.
- ALESINA, Alesina and Jeffrey SACHS; (1988), "Political Parties and The Business Cycle in The United States 1948-1984", **Journal of Money Credit and Banking**, 20 (1), pp.63-82.
- ANDRIKOPOULOS, Andrikopoulos A.; Kyprianos P. PRODROMIDIS and Apostolos SERLETIS; (1998), "Electoral and Partisan Cycle Regularities A Cointegration Test", **Journal of Policy Modeling**, 20, pp.119-140.
- AYDEMİR, Gökşen; (2007), "Türkiye'de Politik Konjonktür Dalgaları Kapsamında Seçim Davranışlarının Analizi", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- CHAPPELL, Henry and William KEECH; (1986), "Party Differences in Macro Economic Policies and Outcomes", **American Economic Review**, 76, pp. 71-74.
- CHAREMZA, Wojciech W. and Derek, F. DEADMAN; (1993), **New Directions in Econometric Practice: General to Specific Modelling Cointegration and Vector Autoregression**, Second Edition, Cambridge Aldershot, Hanst: Edward Elgar Publishing Limited.
- DICKEY, David A. and Wayne A. FULLER; (1979), "Distribution of the Estimators for Autoregressive Series with a Unit Root", **Journal of the American Statistical Association**, 74, pp.427-431.
- DOLEZALOVA, Jitka; (2013), "Political Cycle and Fiscal Policy in the Countries of the European Union", **Central European Review of Economic Issues**, 16, pp.93-108.
- ERDOĞAN, Seyfettin ve Hilal BOZKURT; (2009), "Demokratik Rejimlerde Politik Parasal Konjonktür Hareketleri: Türkiye Üzerine Ekonometrik Bir İnceleme", **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, 10 (2), ss. 204-216.
- FINDLAY, David W.; (1990), "Political Business Cycle and Republican Administrations: An Empirical Investigation", **Public Finance Quarterly**, 18, pp. 328-339.
- FREY, Bruno S. and Friedrich SCHNEIDER; (1978), "An Empirical Study of Politico-Economic Interaction in the United States", **Review of Economics and Statistics**, 60 (2), pp. 174-183.

- GÜVEL, Enver Alper; (1998), “Türkiye Ekonomisinin Kısa Dönem Analizi (1987-1997): Makro Politikalar ve Ekonomik Dalgalanmalar Üzerine Bir İnceleme”, **Çukurova Üniversitesi, İİBF Dergisi**, 8 (1), ss.17-41.
- HAVRILESKY, Thomas M.; (1987), “A Partisan Theory of Fiscal and Monetary Regimes”, **Journal of Money, Credit and Banking**, 19, pp.677–700.
- HIBBS, Douglas A.; (1977), “The Political Parties and Macroeconomic Policy”, **American Political Science Review**, 71, pp.1467–1487.
- HIBBS, Douglas A.; (1992), “Partisan Theory After Fifteen Years”, **European Journal of Political Economy**, North-Holland, 8, pp.361 – 373.
- HIBBS, Douglas A; (1986), “Political Parties and Macro Economics Policies and Outcomes in The United States”, **American Economic Review Papers and Proceeding**, 76, pp.66-70.
- KARAKAŞ, Mesut; (2013), “Political Business Cycles in Turkey: A Fiscal Approach”, **Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, 20 (1), ss.245-262.
- MILAS, Costas K.; (2000), “Employment, Output and Political Business Cycle Effect in the Greek Non-Tradeable Sector”, **Applied Economics**, 32, pp.123-133.
- ÖZKAN, Filiz ve Recep TARI; (2010), “Türkiye’de 1980 Sonrası Seçim Dönemlerinin Politik Konjonktürel Dalgalanmaları Teorisi Çerçevesinde Analizi”, **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 36, 224, ss.223-238.
- PHILLIPS, Peter C. B. and Pierre PERRON; (1988), “Testing for a Unit Root in Time Series Regressions”, **Biometrika**, pp.35-346.
- SAKURAI, Sergio Naruhiko and Naercio MENEZES-FILHO; (2011), “Opportunistic and Partisan Election Cycles in Brazil: New Evidence at the Municipal Level”, **Public Choice**, 148 (1-2), pp.233-247.
- SAVAŞ, Vural; (1989), **Anayasal İktisat**, Birinci Baskı, İstanbul: Avcıol Basım Yayın.
- SAVAŞ, Vural; (1998), **Politik iktisat**, Üçüncü Baskı, İstanbul: Beta Basım.
- SAVAŞAN, Fatih ve İbrahim DURSUN; (2006), “Türkiye’de Yerel Düzeyde Politik Konjonktürel Devreler”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi**, 8 (2), ss. 191-208.
- SAYAN, Serdar ve Hakan BERUMENT; (1997), “Türkiye’de Siyaset, Ekonomik Popülizm ve Hükümetler”, **Hacettepe Üniversitesi İİBF Dergisi**, 15 (2), ss.171-185.
- SMYTH, David J. and Susan W. TAYLOR; (1992), “Inflation-Unemployment Trade-off of Democrats Republicans and Independents: Empirical Evidence on the Partisan Theory”, **Journal of Macroeconomics**, 14, pp.47-57.

- SNOWBERG, Erik; Justin WOLFERS and Eric ZITZEWITZ; (2006), "Partisan Impacts on the Economy: Evidence from Prediction Markets and Close Elections", **Federal Reserve Bank of San Francisco Working Paper Series**, pp.1-21.
- TARI, Recep; (2005), **Ekonometri**, Üçüncü Baskı, İstanbul: Avcı Ofset.
- TELATAR, Funda; (2000), "Parlamentar Sistemlerde Politik Devresel Dalgalanmalar", **Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi**, 4, ss.133-154.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi**; (2014), "Hükümetler", İnternet Adresi: <http://www.tbmm.gov.tr/hukümetler.htm>, Erişim Tarihi: 09.10.2014.
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası**; (2015), "Yıllık Rapor", İnternet Adresi: www.tcmb.gov.tr, Erişim Tarihi: 21.12. 2015.
- VAALER, Paul M.; Burkhard SCHRAGE and Steven BLOCK; (2006), "Elections, Opportunism, Partisanship and Sovereign Ratings in Developing Countries", **Review of Development Economics**, 10 (1), pp.154-170.
- YAMAK, Rahmi ve Abdurrahman KORKMAZ; (2006), "Prebisch-Singer Hipotezi ve Küçük Açık Ekonomi Varsayımı", **Selçuk Üniversitesi Karaman İİBF Dergisi**, 10, ss. 128-143.
- YAMAK, Rahmi ve Nebiye YAMAK; (1999), "Türkiye'de Genel Milletvekili Seçimleri ve Ekonomi", **İktisat İşletme Finans Dergisi**, 155 (14), ss.47-56.
- YAYLALI, Muammer; (2004), **Mikro İktisat**, Üçüncü Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi.

